

Irská ostuda. Děti zemřely v péči církve a vlády, pohřbili je v kanalizaci

17.12. 2022 [Daniela Kučerová](#)

Během desítek let existence náboženských institucí pro neprovdané matky zemřelo v Irsku 9000 dětí. Irská vláda po letech přiznala „výjimečně otřesné chování k ženám“. Uctivé řešení pro oběti a pozůstalé je snad na obzoru až nyní.

Dětské botičky u svatyně v Tuamu, která byla postavena na památku až 800 dětí, jež byly pohřbeny na místě bývalého domova pro svobodné matky vedeného jeptiškami.

Botička v sytě modré barvě kontrastuje s tmavou hlinou, která vycpává prostor na dětskou nohu. Tato jedna dětská bota je pro Catherine Corlessovou symbolem zničeného dětství i jejího životního údělu.

Catherine byla tou, kdo před deseti lety při zkoumání historie nyní již zavřeného domova pro neprovdané matky v Tuamu v hrabství Galway narazila na zarážející početní nesrovnalosti. V Domově pro matky a děti svaté Marie zemřelo za dobu jeho fungování v letech 1925–1961 nejméně 798 dětí. Avšak na hřbitově naproti přes ulici byly pohřbeny pouze dvě.

Po dalším pátrání přišla Corlessová s překvapivým tvrzením, že v areálu starého domova v Tuamu mohou být pohřbeny stovky dětí, které byly v péči katolických jeptišek. Avšak její teorii, že by dětská těla mohla být pohřbená v nepoužívaném kanalizačním systému, veřejnost odmítala uvěřit.

Dokud se do práce nedali forenzní archeologové. Na kosti nezletilých narazili už během zkušebního výkopu, popisuje v [reportáži](#) americký deník New York Times.

The New York Times
@nytimes · Follow

Hundreds of bodies were buried under a playground at a home for unwed mothers in Tuam, Ireland — many in a disused sewage system. Almost six years after the country acknowledged the grim discovery, a resolution is finally near.

nytimes.com

For the Lost Children of Tuam, a Proper Burial at Last
Hundreds of bodies were buried under a playground at a home for unwed mothers, many in a disused sewage system. Almost si...

5:40 PM · Dec 14, 2022

To bylo téměř před šesti lety. Od té doby se 68leté Catherine Corlessová dostalo řady ocenění a uznání. Její hlavní cíl – zajistit dětem uctivý pohřeb, se však ani po letech nedaří naplnit.

Dětské kosti a modrá bota

Po celá desetiletí ležely neporušené kosti pohřbené pod trávou hřiště, po kterém se proháněly děti. Smály se a dováděly nad kosterními pozůstatky dětí, které kdysi zemřely na nemoci, podvýživu a špatnou prenatální péči.

Během posledních šesti let se v Irsku začaly vynořovat drsné posudky o zacházení s neprovdanými matkami a jejich dětmi, ale také návrhy, jak s objeveným pohřebišťem v Tuamu naložit. Často se opakoval názor, že by se měl jen postavit pomník a situace jednou provždy uzavřít.

Přeživší z Tuamského domova pro matky a děti Peter Mulryan drží kříž, na kterém je jméno jeho pohřešované sestry Marian Brigid Mulryanové.

Catherine Corlessová, která v mezičase bojovala s úzkostmi, depresí a pečovala o manžela

s rakovinou, patřila k těm nejhlasitějším odpůrcům urychlených závěrů. Trvala na tom, že se ponecháním stovek dětí pohřbených v groteskních podmínkách ponižuje celá země.

„Stěžovala jsem si při každé příležitosti,“ řekla pro New York Times Corlessová. „Neustále jsem zdůrazňovala, jak je to nemorální. Proti katolickému étosu. Vždyť to byla kanalizace!“

Po letech se řešení konečně začíná rýsovat. Irsko letos v létě schválilo zákon, který umožňuje masové vykopávky. Tuam tak čeká jeden z nejnáročnějších projektů svého druhu.

Catherine Corlessová však vládu popichovala a s byrokracií bojovala příliš dlouho na to, aby jí jedno přijetí zákona dovolilo věc uzavřít. Její poslání skončí, až zajistí spravedlnost pro stovky dětí. Pohání ji i neustálá vidina toho, co forenzní archeologové před lety vykopali – malé lebky, drobné kosti a jedinou modrou botu.

Vzpomíná i na jeden krásný říjnový den roku 2016, kdy se Tuamem rozezněl zvuk malého bagru odhrnujícího svrchní vrstvu půdy na rohu sedmihektarového pozemku osetého bídou.

Kdysi se tu tyčila mohutná, břidlicově šedá budova. Ve 40. letech 19. století fungovala jako chudobinec, během velkého hladu přijímala chudé hladovějící, během občanské války v Irsku na počátku 20. let sloužila jako vojenské kasárny a popraviště a dalších 36 let jako domov pro matky s dětmi, než byla na počátku 70. let 20. století zbourána.

Křesťanská ostuda

Irská represivní společnost s převahou katolíků však vládou financovanou instituci zahalila mrakem hanby. Do tohoto zařízení byly posílány neprovdané těhotné ženy, aby zde porodily. Matky pak byly nuceny děti opustit. Opuštěné děti byly dávány k adopci, pěstounům, nebo posílány do průmyslových škol.

Na těchto místech o desítky let později začali forenzní archeologové s malými lopatkami a chirurgickou pečlivostí odklízet zeminu. Najal si je nový vládní subjekt – vyšetřovací komise pro Domovy matek a dětí. Měli zjistit, zda se na pozemcích nachází to, co tvrdila místní amatérská historička Catherine Corlessová.

Anna Corriganová, jejíž matka a dva bratři byli v tuamském domově pro matky a děti, na protestu proti vládou plánovanému systému odškodnění pro přeživší z domovů pro matky a děti.

22. listopadu 2021.

Jako dítě Corlessová často míjela cestou do školy zapovězené zdi domova, kde vzadu sedávaly zamlklé a zanedbané děti. Když pak v dospělosti procházela historické dokumenty a záznamy o pohřbech, vytvořila si v hlavě strašidelnou teorii: správci domova, Sestry Bon Secours, na těchto pozemcích pohřbívaly děti, a to i do staré kanalizace.

Podzemní anomálie zjištěné geofyzikálním průzkumem pomohly archeologům určit, kde začít. Kvůli obavám z poškození pozůstatků práce probíhala striktně manuálně. Během několika hodin prvního dne kopání narazili archeologové na betonové víko odpadní šachty a všimli si hlíny propadající se trhlinou velikosti mince do temné prázdnoty.

Paprsek světla odhalil, co leží osm stop pod nimi. Nedospělé lidské ostatky.

Práce se zastavila. Úřady okamžitě dostaly zprávu a kolem místa z úcty vztyčily bílý stan. Během kopání v průběhu října a po velkou část února 2017 archeologové hlásili „značné množství“ kostí a jejich úlomků, některé ohlodané hlodavci. Radiokarbonové testy malého vzorku ukázaly, že pozůstatky pocházejí z 20. až 50. let 20. století.

Levá stehenní kost dítěte starého necelé dva měsíce. Levá loketní kost dítěte mladšího šesti měsíců. Pažní kost. Lopatka. Čelistní kost. Malá neporušená lebka ve vzpřímené poloze. Archeologové našli také kousky nevinnosti a zranitelnosti: Skleněné lahvičky na krmení. Smaltované dětské hrnečky s vyobrazením Marie z dětských říkanek a jejího beránka. A jednu modrou botu.

Další nalezené předměty, jako plastová láhev od motorového oleje, naznačovaly, že bylo pohřebiště následně zasypáno stavební sutí.

Ve svých závěrech pro komisi archeologové zdůraznili, že by se o místě mělo rozhodnout co nejdříve. Dodali, že „není vhodné ponechávat v tomto specifickém kontextu pozůstatky mladistvých“.

Skvrna v irské historii

Kosti však byly ponechány tak, jak je archeologové našli. Jen je pečlivě zakryli. Catherine Corlessová to považovala za nepřijatelné. Měla za to, že odstranění lidských ostatků z kanalizace má být automatické.

Ale nebylo. Místo toho zůstaly kosti dětí v zemi a Irsko se vydalo na několikaletou odyseu k řešení – bolestnou cestu vyšetřování, sebeobviňování a byrokratických průtahů.

Domov v Tuamu koneckonců evokoval krušné kapitoly moderní irské historie, v nichž se objevovala známá témata misogynie, zneužívání a těsného sepětí vlády s katolickou církví. Zdálo se, že došlo také k porušení posvátné důvěry – jako pokřtění katolíci měly děti nárok na pohřeb do posvěcené půdy. Přesto přinejmenším některé z nich skončily v komorách staré kanalizace, zatímco byly v péči katolických jeptišek.

Na základě rad týmu technických odborníků vláda navrhla pět možností: Od pouhého vybudování památníku až po přijetí toho, o co usilovala Corlessová a další. Tedy

vykopání, identifikace, pokud je to možné, a důstojné pohřbení. Poté vláda začala zjišťovat názory zájmových skupin a veřejnosti.

To Catherine Corlessová zkritizovala a tvrdila, že okresní rada, která má nad domovem regulační pravomoci, není nezaujatou stranou a že řešení krutosti by nemělo podléhat soutěži popularity. „Jako když se hlasuje v písňové soutěži Eurovize,“ řekla.

Zarámované panenky jsou součástí svatyně v Tuamu.

Uprostřed této debaty, koncem léta 2018, chtěla využít dlouho plánovanou návštěvu papeže Františka v Irsku, aby upozornila na neschopnost katolického kléru přijmout odpovědnost – zejména bývalých správců domova, jeptišek Bon Secours, které obvinění odmítaly jako nesmyslné.

Corlessová, která se již nepovažuje za praktikující katoličku, odmítla pozvání irského premiéra na malou recepci na počest papeže poté, co jí bylo řečeno, že nebude mít možnost s ním o Tuamu hovořit. „Jinak to nemělo smysl,“ řekla.

Místo účasti na papežské mši pod širým nebem v Dublinu – během níž se papež omluvil za „zločiny“ církve v Irsku – se Corlessová připojila k vigilii v 130 kilometrech vzdáleném Tuamu, kde lidé recitovali jména stovek zemřelých dětí. Měsíční Mary Conoleová. Dvouletý John Flattery. Desetměsíční Margaret Donohueová...

„Vždy bylo třeba vinit ženy“

I po mnoha desetiletích od uzavření domova v Tuamu, kdy už téměř všechny jeptišky a neprovdané matky zemřely, jde pro mnohé o otevřenou bolavou ránu. Dle kompletního reportu zveřejněného irskou vládou v roce 2021 zemřelo v 18 náboženských institucích v zemi devět tisíc dětí do věku tří let.

„Udělalí jsme to my, naše společnost. Chovali jsme se k ženám výjimečně otřesně,“ přiznala irská vláda.

V domově se narodila i dnes 73letá Carmel Larkinová. Po narození byla i ona oddělená od své matky. „Nemám ani její fotografii,“ pověděla NYT. Až minulý rok se dozvěděla, že její matka Winifred, kterou nikdy nepoznala, strávila 12 let v psychiatrické léčebně nedaleko domova paní Larkinové a za tu dobu ji nenavštívil jediný člověk.

V Tuamu vyrůstal i PJ Haverty. „Vždycky bylo třeba vinit ženy. Proto jsem se po letech rozhodl o svém příběhu promluvit. Chci, aby se zapsal do historických knih Irska,“ pověděl před rokem v [rozhovoru](#) pro CBS News.

Dodal, že se považuje za šťastného. Nejen, že přežil, dokonce se setkal se svou matkou. Přístup irské vlády ho však ani po přiznání hrozného nakládání se ženami neuspokojil. „Skvělé, vzali v potaz, co se dělo mé matce. Ale že by se jí někdo někdy omluvil? To se nestalo,“ řekl PJ Haverty. Od matky se dověděl, že se pro syna pravidelně vracela, jeptišky ji ale odmítaly.

Irsko nedávno zpřístupnilo dříve důvěrné informace lidem, kteří byli adoptováni, vyhoštěni, nebo mají otázky ohledně svého původu. Haverty tak objevil dopis s žádostí o platbu „na výživu vašeho dítěte“, který byl zaslán jeho matce poté, co byla nucena opustit domov a své třináctiměsíční dítě.

Našel také její odpověď, napsanou úhledným modrým inkoustem:

Pane,

Obdržela jsem dnes Váš dopis a s lítostí Vám musím říci, že zatím nemám žádné peníze, abych mohla platit na své dítě, nemám nic, jen zůstávám u svého otce.

Snažím se už několik posledních týdnů sehnat práci, jakmile ji získám, budu platit na své dítě, ale nejsem dostatečně silná, to Vám může říct doktor v Tuamu. Požádala jsem sestry, aby mi sehnaly práci, a ony mi řekly, že nejsem schopná pracovat.

Prosím Boha, zaplatím za něj, jakmile dostanu práci.

Eileen Haverty

Kde není vůle...

Ke konci roku 2018 irská vláda zvolila přístup prosazovaný lidmi kolem Catherine Corlessové, tedy vykopání a pietní pohřbení. Úředníci uvedli, že potřebná legislativa dostane přednost a práce na místě by měly začít koncem roku 2019.

Nic takového se však nestalo. „Ve vládě nebyla vůle,“ řekla paní Corlessová.

Vládní úředníci však tvrdí, že přípravu legislativy komplikovalo mnoho otázek, které mimořádná situace představovala, včetně právního přístupu k pozemku, obav o ochranu soukromí a údajů a vytvoření subjektu, který by citlivý projekt řídil.

Práce se v roce 2020 ještě zpomalily kvůli covidu-19. V Irsku se navíc konaly volby, po kterých se změnila vláda. Corlessová se však podařilo sejít s novým ministrem pro záležitosti dětí a mládeže Rodericem O’Gormanem.

O’Gorman, který již dříve vyjádřil podporu vykopávkám v Tuamu, souhlasil s tím, že se věci pohnou kupředu. V lednu 2021 předal návrh k požadované kontrole společnému legislativnímu výboru.

V témže měsíci vydala komise vyšetřující systém domovů pro matky s dětmi svou závěrečnou zprávu, v níž podrobně popsala hluboké citové zneužívání v ústavech a „děsivou úroveň kojenecké úmrtnosti“, která byla dvakrát vyšší než průměrná.

Zpráva rozdělila vinu mezi vládu, církve a společnost a vyvolala kritiku, že minimalizovala vliv, který kdysi na obyvatele měla faktická irská teokracie. Vyvolala také omluvu irské vlády, rady hrabství Galway, arcibiskupa z Tuamu – a nakonec i Sester Bon Secours, které přiznaly, že „nežily podle našeho křesťanství“.

Nyní sestry přiznávají, že Catherine Corlessová měla celou dobu pravdu. „Uznáváme zejména, že kojenci a děti, kteří zemřeli v Domově, byli pohřbeni neuctivým a nepřijatelným způsobem,“ napsaly sestry. „Za to všechno se hluboce omlouváme.“

Jak se však rok 2021 blížil ke konci, bylo jasné, že potřebná legislativa nebude dokončena přinejmenším do roku 2022.

Nakonec v únoru letošního roku ministr O’Gorman oznámil návrh zákona o institucionálním pohřbívání, který by poskytl právní základ pro vykopání všech ostatků v Tuamu spolu s důstojným pohřbením a analýzou DNA pro případnou identifikaci.

Náklady na projekt se odhadují na 14,3 milionu dolarů, přičemž Sestry Bon Secours se zavázaly přispět částkou přibližně 2,6 milionu dolarů.

Přestože projekt bude „jednou z nejsložitějších forenzních vykopávek a obnovy, jaké kdy byly podniknuty“, O’Gorman argumentuje tím, že Irsko potřebuje nápravu. „To, co se stalo v Tuamu, je skvrnou na našem národním svědomí.“

V červenci prošel zákon o institucionálním pohřbívání poslední parlamentní překážkou a byl podepsán. O’Gorman řekl, že doufá, že toto opatření přinese útěchu všem, kteří jsou zasaženi „touto odpornou situací“, a poděkoval Catherine Corlessově za její „neúnavnou práci a nasazení pro děti pohřbené v Tuamu“.

Dnes je hřiště v Tuamu zavřeno. Žádné děti by si neměly hrát na pohřebišti jiných dětí.

Manžel Catherine Corlessové se z rakoviny zotavil, ona ze svých depresí a úzkostí nikoli. Roky pátrání a snah vyřešit osudy dětí, které zemřely mimo mateřskou náruč, jsou pro ni osobní. Domov v Tuamu v ní vyvolává vzpomínky na její matku, která sama byla nemanželské dítě.

„Cítím tady spojení,“ říká NYT Catherine Corlessová, když stojí u kamenné zdi lemované promočenými plyšáky, kteří tu zůstali jako pocta mrtvým. „Nějaké spojení – nebo tak něco.“

Skandály týkající se dávného zacházení matek s dětmi v Irsku stále silně rezonují. Takové příběhy se netýkají pouze Tuamu. Irská vláda tak dokončuje balíček odškodnění ve výši 830 milionů dolarů pro oprávněné osoby „jako uznání utrpení, které zažily během pobytu v ústavech pro matky a děti a v okresních domovech“.

MY BABY

I CARRIED YOU FOR NINE MONTHS AND BROUGHT YOU INTO THE WORLD.

BUT THE NUNS TOOK YOU AWAY. I LOOK FOR YOU ALL MY LIFE BUT COULD NOT FIND YOU.

I AM OLD AND WEAK, AND IF I SHOULD DIE AND YOU ARE IN HEAVEN PLEASE ASK THE LORD

TO OPEN THE GATES, AND LET ME IN, SO I CAN HOLD YOU IN MY ARMS FOR EVER.

TELL THE LORD TO CLOSE THE GATES BEHIND ME SO NO BODY CAN TAKE YOU AWAY.

A MOTHER'S LOVE FOR HER BABY. THEY ARE ALL ANGELS IN HEAVEN.

IRELAND

Báseň a vzkaz matky odloučenému dítěti na stěně neoznačeného hromadného hrobu v místě Domova pro matky s dětmi v Tuamu, který provozovaly Sestry Bon Secures.

Očekává se, že vykopávky začnou až začátkem příštího roku, což znamená, že kosti dětí, které zemřely v péči katolické církve a irské vlády, zůstanou ve staré kanalizaci celých šest let po jejich objevení.